

Et stort antall norske økonomer publiserer i høyt anerkjente internasjonale tidsskrift. Disse artiklene omhandler viktige økonomiske spørsmål og øker forståelsen av økonomiske sammenhenger. Derfor har de betydning for offentlig debatt, økonomisk politikk, samt videre forskning. Artiklene i seg selv får som oftest liten oppmerksomhet og dette vil Samfunnsøkonomen gjøre noe med ved å presentere en artikkel i hvert nummer. Forfatterne beskriver kortfattet hvilken økonomisk problemstilling artikkelen omhandler, argumenterer for hvorfor den er viktig, og presenterer konkrete resultater i artikkelen ■

Hva skjer med barna når mor eller far mister jobben?

MARI REGE

Handelshøgskolen ved UIS og ESOP ved UiO

KJETIL TELLE

SSB og Handelshøgskolen ved UIS

Det finnes en stor faglitteratur som viser at det kan være svært belastende for et menneske å miste jobben. Jobbtap øker sannsynligheten for langtidsledighet og uføretrygd, og har en negativ effekt på fremtidig inntekt og helse. Vår studie tyder på at det ikke bare er individet selv som er sårbart når han eller hun mister jobben, men at også barna kan bli berørt. I studien viser vi at når far mister jobben i en bedriftsnedleggelse så går det dårligere med barnas skolekarakterer, men når mor mister jobben er det ingen negativ effekt på barnas karakterer.

Studien forsøker å identifisere en kausal sammenheng mellom foreldrenes jobbtap og barns utvikling. Det finnes flere korrelasjonsstudier

som viser at barn av foreldre som har mistet jobben gjør det dårligere på skolen sammenlignet med barn som har foreldre som ikke har mistet jobben. Problemet med disse studiene er at korrelasjonen ikke nødvendigvis skyldes at jobbtapet har hatt en negativ virkning på barnet. Den kan enkelt og greit skyldes at det ikke er tilfeldig hvem som mister jobben. Det kan være at barna med foreldre som mister jobben er en selektert gruppe med egenskaper som påvirker barnas utvikling, for eksempel at de i mindre grad bryr seg om å hjelpe barna med hjemmeleksene. Korrelasjonsstudiene vil gi skjeve estimater dersom de ikke lykkes i å kontrollere for denne type seleksjon gjennom de inkluderte kontrollvariablene.

For å omgå dette seleksjonsproblemet tar studien vår utgangspunkt i bedriftsnedleggelser. Vi sammenligner skolekarakterene til barn av foreldre i jobb i bedrifter som ikke nedbemanner med karakterene til barn av foreldre som har vært i jobb men mistet den på grunn av bedriftsnedleggelse. Analysen benytter data fra Statistisk sentralbyrå som omfatter hele Norges befolkning. Datasettet inkluderer alle som fullførte 10. klasse i perioden 2003–2007. Disse elevene blir koblet til foreldrene. I datasettet vet vi hvor foreldrene jobbet på ethvert tidspunkt og hvem andre som jobbet i samme bedrift. På denne måten kan vi identifisere bedrifter som er stabile og voksende og bedrifter som legger ned. Dette gir oss et slags kvasinaturlig eksperiment. Barn

av foreldre i bedrifter som legger ned er i *behandlingsgruppen*, mens barn av foreldre i bedrifter som er stabile eller voksende er i *sammenlikningsgruppen*.

Det er viktig å merke seg at vår empiriske strategi bygger på en viktig identifikasjonsantagelse. Vi antar at betinget på observerbare karakteristika er et individs sannsynlighet for å jobbe i en bedrift som legges ned ikke bestemt av uobserverte egenskaper som bestemmer barnets karakterer. I en viss forstand kan vi si at betinget på observerbare karakteristika, antar vi at det er tilfeldig hvem som opplever bedriftsnedleggelse. Denne antagelsen kan være problematisk. Det kan for eksempel hende at foreldre som i mindre grad hjelper barna med skolearbeidet i større grad jobber i bedrifter som legger ned. I så fall vil vår empiriske modell kunne gi oss skjeve effektestimater av mors og fars jobbtap. I artikkelen gjør vi en rekke tester som gir støtte til vår identifikasjonsantagelse.

Studien viser at barn av fedre som mistet jobben i bedriftsnedleggelse går ned en karakter i ett av 11 avgangsfag i 10. klasse i forhold til barn av fedre i bedrifter som ikke nedbemanner. Derimot finner vi ingen signifikante effekter på barns skolekarakterer av at mor mister jobben i bedriftsnedleggelse. Det er likevel en hentydning til at mors jobbtap har en positiv effekt på barns skolekarakterer.

Det er mange årsaker til at fars jobbtap kan ha en negativ effekt på barns skolekarakterer. For eksempel vet vi fra faglitteraturen at familiens inntekt kan ha virkning på barns utvikling. Det kan være fordi familien har bedre råd til hjelpemidler som datamaskin og bøker, eller det kan være at bedre familieøkonomi gjør at de kan kjøpe seg fri fra annen type hjemmearbeid

(som å vaske og lage mat) og dermed får bedre tid til å følge opp barnas skolearbeid. På bakgrunn av denne litteraturen kan det tenkes at fars jobbtap medførte en større reduksjon i familieinntekten enn mors jobbtap, og at det er derfor det kun er fars jobbtap som reduserer barnas skolekarakterer. Siden vi i våre data observerer hvordan familieinntekten utvikler seg etter at mor og far mistet jobben, kan vi undersøke denne hypotesen. Vi ser at fars jobbtap førte til en større inntektsreduksjon enn mors jobbtap. Testene gir likevel ikke støtte til hypotesen om at den negative effekten av fars jobbtap på skolekarakterene skyldes en reduksjon i familieinntekten.

En annen årsak kan være at barnas skolekarakterer blir påvirket negativt av at far går arbeidsledig. Dette kan vi også undersøke, men fars ledighet ser ikke ut til å kunne forklare den negative effekten på barnas skolekarakterer. Vi undersøker også om virkningen på barna kan skyldes at fars jobbtap øker sannsynligheten for skilsmisse og for å flytte. Heller ikke her finner vi forklaringen for hvorfor fars jobbtap har en negativ virkning på barnas skolekarakterer.

Resultatene våre er imidlertid konsistente med flere studier som viser at menn opplever det mer stressende å miste jobben enn kvinner. To nye studier som benytter seg av bedriftsnedleggelse er spesielt relevante for vår studie. Disse studiene viser at når menn mister jobb i bedriftsnedleggelse, øker sannsynligheten for at de blir innlagt på sykehuset for selvpålagt skade eller for psykiske lidelser og bruk av antidepressive midler øker. De finner ikke tilsvarende effekter for kvinnen. På bakgrunn av denne litteraturen kan én forklaring på hvorfor vi finner at kun fars jobbtap er negativt for barnet være at jobbtap er

en større påkjenning for far og at far ikke makter å skåne barnet for denne påkjenningen.

Men hvorfor skulle jobbtap være en større påkjenning for far enn for mor? Rolleteori fra fagfeltet sosiologi gir én mulig forklaring på dette. Her hevdes det at far identifiserer seg i større grad enn mor som familiens hovedforsørger. Det kan derfor være sosialt belastende å miste jobben. Når jobben blir revet bort, vet han ikke helt hvem han er eller hva som er hans rolle i familien og samfunnet. Det kan være vanskelig å skåne barna i en slik situasjon. Sammenlignet med far har mor flere positive rolleidentiteter, og å miste jobben innebærer ikke nødvendigvis en like alvorlig identitetskrise. Mors identitet er sterkere knyttet til hjem og familie. Tradisjonelt har mor også et større nettverk utenfor jobben og familien, som naboer, andre mødre og venninner.

Selv om våre resultater er konsistente med rolleteori fra sosiologifaget, vet vi selvsagt ikke om dette er en viktig forklaring på våre funn. Det er likevel en tankevekker at barna er mer sårbare når far mister jobben enn når mor mister jobben. Til tross for at vi liker å tenke på oss som likestilte, kan våre resultater tyde på noe annet.

.....
Rege, Mari, Kjetil Telle og Mark Votruba, 2011, "Parental Job Loss and Children's School Performance", kommer i *Review of Economic Studies*